

Кучерява К.С.

студент,

Науковий керівник: Кашшай О.С.

старший викладач,

Київський університет імені Бориса Грінченка

ТРАКТУВАННЯ КАТЕГОРІЇ ЧАСУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ

Мистецтво завжди було є і буде індикатором, який відображає і фіксує переміни в суспільстві. Показовими є також ставлення суспільства до мистецтва. Люди помічають те, що рухається, і не бачать нерухомого. Помітити рух – це значить помітити і рухомий об'єкт. Це ж стосується і змін у часі. Категорія часу має все більшого і більшого значення в сучасному розумінні світу і в сучасному відображенні цього світу в мистецтві.

Розвиток уявлень про час – одне з найважливіших досягнень нового мистецтва. Поступово всі сторони існування виявилися змінними: людський світ, світ тваринний, рослинний, світ «мертвої природи» – геологічна будова землі і світ зірок. Історичне розуміння матеріального і духовного світу захоплює собою науку, філософію і всі форми мистецтва. «Історичність» поширюється на всі більш широке коло явищ.

Однак, провести це розмежування з певною точністю не представляється можливим, виходячи з самої природи мистецтва як символічної форми, де відбувається взаємопроникнення не тільки базових категорій буття, а й окремих елементів символічних форм культури. На цю сторону вказували, зокрема, Е. Кассіерер, С. Лангер, Е. Панофскій, Е. Гомбріх, Г. Башляр; багато цікавих положень щодо даної проблеми розвивав Б. Віппер в своїй книзі (1970) «Введення в історичне вивчення мистецтва». Так він пише: «Зазвичай прийняте розподілі мистецтв на просторові і тимчасові, тобто на такі, де образи існують в просторі і де вони слідуєть один за одним у часі, як нібито повністю виключає час зі сфери архітектури, скульптури і живопису як мистецтв просторових. Дійсно, образи живопису і скульптурне змінюються, не розвиваються в часі, подібно музичній мелодії або ритму танцю. Але чи означає це, що пластичних мистецтв абсолютно чужа ідея і почуття часу, що з ними неможливо співвідносити поняття динаміки, ритму і т. п.

Нехай образи пластичних мистецтв нерухомі і незмінні, але вони прагнуть і здатні втілювати абсолютно певні уявлення часу, вказувати напрямок і послідовність рухів, вселяти переживання темпу і динаміки тимчасового потоку. Більше того, можна стверджувати, що саме подих часу, що виходить від картини або малюнка, потенція зміни, відчуття становлення образу часу, розкриття в статичній площині надають справжнє життя образам живопису і графіки, хоча вони нерухомі [1, с. 240]. У зв'язку з цим можна згадати, що ще Е. Гомбріх (1909–2001 р. н.) оскаржував погляди Г. Лессінга на відображення часу в образотворчому мистецтві, стверджуючи, що твори пластичних мистецтв (з урахуванням деяких накладаються природних обмежень) можуть викликати

враження руху, тобто відчуття часу, зачіпаючи тим самим одну зі сторін символіки часу [21, с. 102].

Символіка живописної роботи передбачає медатативний і філософський підхід в осягненні категорії часу: «Коли живописець хоче зобразити процес руху, тоді неминуче виникає суперечність між мінливістю (ознака руху) і незмінністю».

Вирішення цієї суперечності в мистецтві тісно пов'язане з філософським прийняттям часу в ту чи іншу епоху. Зв'язок цей символічна, лише через образну побудову і уяву можна почути звучання живопису і «Побачити» дію на площині картини [21, с. 102].

Розуміння часу і навколишнього простору було однією з основних проблем, що стояли з давніх часів перед людством. Якщо час – це одна з основних форм існування світу, виникнення, становлення, розвитку і руйнування всіх явищ буття, то як категорія він пов'язаний зі зміною етапів життя природи, людини, розвитку людської свідомості.

Дуалізм категорії часу призвів до побутування в просторових мистецтвах сюжетного або формального варіантів художнього вираження. Поняття сюжетного і формального часу закріпилося в теорії мистецтва ХХ ст. насамперед завдяки їхній ефективності для розуміння того, що найцікавішим є «вираз динаміки художнього образу як процесу становлення форми», а не таке звичне «зображення руху як сюжету» [2, с. 100]. Образотворче мистецтво ХХ століття стало сферою, де на початку століття найбільш наочно проявився розрив з традицією, художній пошук і новаторство. Безпредметне мистецтво, або абстракціонізм найпоширеніше явище того часу. Він підміняє правдиве зображення навколишнього світу комбінацією кольорових ліній і плям, що відбиває підсвідомі відчуття та внутрішній світ митця. У 60–70-ті роки виникли нові напрями мистецтва – концептуалізм, поп-арт, амбалаж, кінетичне мистецтво.

Тобто ми бачимо що мистецтво художника виступає відображенням тої чий сучасності: розповідає про історію, проблеми, розвиток сьогодення. Час відвойовує і підпорядковує собі всі більші ділянки в свідомості людей. Історичне розуміння дійсності проникає в усі форми і ланки художньої творчості. Але справа не тільки в історичності, а й в прагненні весь світ сприймати через час і в часі. Мистецтво в більшій мірі, ніж будь-яке інше мистецтво, стає мистецтвом часу. Час – його об'єкт, суб'єкт і знаряддя зображення. Свідомість і відчуття руху і змінності світу в різноманітних формах часу пронизує собою.

Список використаних джерел:

1. Виппер Б. Р. Введение в историческое изучение искусства 3-е изд. М.: Издательство В. Шевчук, 2004. – 368 с.
2. Недович Д. С. Время // Словарь художественных терминов. М.: ЛогосАльтера, 2005. – 504 с.
3. Выборнова Г. Роль освещения в натюрморте. М.: Художник, 1984. – 6 с.